

МАКЕДОНСКИ БЯГА ОТ ГЛАДА, НО НЕ БЯГА ОТ СМЪРТТА

Повестта „Немили недраги“ от Иван Вазов е не само художествена история на страдалческата участ на българската борческа емиграция, но и възхвала на себеотрицанието на хъшовете-патриоти, верни на своя дълг към отечеството. Удивителен герой е Македонски! Неговата авантюристична природа му помага да преодолее всички опасности и препятствия по своя път в изпълнение на поверителната мисия да отиде в Русчук и да се срещне с Левски. Мъжеството му придава необикновено обаяние и възвишеност в този момент.

Не само юнашката смърт е подвиг. Човек, извършил смела постъпка в името на възвишен идеал, показал своята воля, сила и благородство на характера, като Македонски, също е герой. Спиро Македонски живее на границата между авантюризма и героизма, между низкото и възвишеното. Поведението на героя е доказателство за силния дух и борбения характер на българския хъш.

Изобретателността и бързата му мисъл го правят най-подходящия за трудната задача поставена пред хъшовете. След като Македонски грубо изрича, че ще поеме задачата вместо Бръчков, всичко е решено. С искрена пламенност той убеждава другите че той е най-подходящия човек за мисията. В този момент ентузиазмът на българския патриот е израз на непреодолимата му жажда да помогне на отечеството и да предпази младите и неопитните. Той знае, че ако Бръчков се провали, загива не само младият му живот, но и делото за освобождението на България. Поел отговорната задача, героят се преобразява коренно- на преден план в характера му излизат най-достойните му черти – сила на духа, чувство за дълг, смелост. Той е готов да рискува живота си, Хо да оправдае доверието, което му е гласувано.

Македонски, който без срам краде на карти, изяжда запасите на Владиков и продава дрехите му, доказва на дело, че дребните прегрешения не са типични за него – той „бяга от глада, но не бяга от смъртта“. Тази идея внушава величествената му фигура на брега на заледения Дунав. Непокосимост и решителност се излъчва от неподвижната фигура, вперила поглед в далечината с ясна цел. Вазов го оприличава на воин Застанал на поста си. Твърдият характер на Македонски изпъква най-ярко на фона на зловещата пейзажна картина. Реката с „вкамнените и безчувствени гърди“ всъщност крие черни, шумящи и сърдити талози, които ще се превърнат в първото изпитание за хъша.“ Погребалното пеене“ на вятъра носи мрачната прокоба за смъртни грехове, които дебнат в мрака. Одухотворената природа предвещава опасностите, които предстоят. Вазов градира страховитите детайли на зимния пейзаж, за да покаже безстрашието на героя си. Нито студът и ледовитият вятър, нито гробовните шумове са в състояние да спрат устрема му: „Нощният вятър брулеше лицето му, но той не чувстваше.“

На зловещата природа се противопоставя безстрашния характер на героя. Като че ли Вазов изгражда образите на природата и смелия хъш в успоредни планове. Величествената река е облечена в „медна броня“, Македонски прилича на замръзнал на поста си солдатин. Както безчувствено е наглед лицето на реката, така спокойна и овладяна изглежда неподвижната фигура на брега. Водите на реката са като „буйните вълни на една душа“. Подобно на черните, буйни, шумящи и сърдити талози на реката са чувствата, завладели Македонски пред прага на рискованата мисия. Хладнокръвно е лицето на реката, готова да покрие с бялата си плащеница трупа на всеки, дръзнал да се бори с нея. Хладнокръвен е и хъшът, когато срещу него с безумна упоритост се възправя влахът. Описвайки страховитата нощна картина, Вазов създава усещането за противоборство на две сили – човешката воля и дух от една страна, и от друга – природната стихия.

Македонски не се отчайва, дори когато предчувствието за смъртна опасност придобива реални очертания чрез образа „на една черна ивица“, незамръзнала вода на фона на заснежената повърхност. Нескончаема е черната пропаст и не може да

се заобиколи. Черният цвят на реката красноречиво подчертава страховитостта на ситуацията, в която духът на Македонски е поставен на изпитание. Моментното стъписване на героя изразява не страх, а вярна преценка на ситуацията, в която е попаднал: „Той хвърли пронизателен поглед.“ Огромен е рискът за героя, но това не го разколебава. Революционният опит е калил характера на хъша и го е научил на изключително самообладание и на неотстъпчивост в определени трудни моменти. Македонски умее вярно и трезво да преценява ситуацията, съобразителен е. За това говорят и външния му вид, и изборът на нощта като време от денонощието, в което да се осъществи рискованата мисия.

Умението на Македонски да взема бързи решения в трудни ситуации се откроява, когато Вазов описва вдъхновението, с което „бързо и решително“ се връща на изоставения бряг. Неговата съобразителност му сочи най-бързия път към успеха и за да го постигне, той не жали силите си. При сблъсък с упорития влах хъшът вярно преценява, че „една дъска можеше да осуети едно цяло предприятие“. Не огненият темперамент, а необходимостта да успее в начинанието си, налага на Македонски да действа решително, независимо от последствията. В този момент не разбойнически нрав, а преданост към революционното дело предизвиква героя да извърши непроситим грях според Божиите повели. Всъщност Македонски не е искал да убие влаха, той му предлага да заплати дъската, нарича го „побратиме“, но упоритият отпор на селянина му налага да извърши този грях. Макар това престъпно деяние да събужда у нас противоречиви мисли и чувства за героя, все пак за него има оправдание, тъй като действа в името на великия идеал – свободата на България. Съзнавайки, че всяко героично дело изисква жертви, неговата постъпка не помрачава светлината на идеала.

Върховно изпитание за пратеника на браилските хъшове е преминаването по страшния импровизиран мост. Удивителна е неговата храброст сега! Македонски не се бои от смъртта, но го е страх да не пропадне толкова важното и исторически необходимо за народа и родината дело. Неудържим е героичният му устрем! Мисълта за България го прави неразумно смел и той с хладнокръвие прекрачва към дъската. Преди да стъпи на нея хъшът се прекръства, макар че от години не е търсил Божията подкрепа – факт, който свидетелства за драматизма на момента, когато е решен да направи от невъзможното възможно. Преминаването без колебание над водната яма е израз на устойчивост на духа, на дързостта му, които обуславят изключителната мощ на характера му. Хъшът осъзнава опасността, осъзнава риска, но нищо не може да го възпре. Той безрезервно подчинява авантюристичната си натура и приключенските си пориви за изпълнение и преодоляване на трудности и предизвикателства, свързани с всеотдайното му родолюбие и преданост към революционния идеал. При изпълнение на хъшовското поръчение Македонски прилича на стрела, пусната в полет, която никой не е в състояние да спре, докато не стигне целта си.

Изключителна воля за успех проявява хъша и на родния бряг. Характеристиката на обстановката – „неясен хаос, пепелив, неопределен, далечен като сън“, красноречиво откроява предстоящите рискове. Съобразителността на Македонски личи в движенията му – те са „тихи и предпазливи“. За самообладание говори и поведението на хъша при приближаването на турския караул. Безстрашният герой изчаква „с напънат слух, с опулен взор, без дихание“ да се отдалечи врагът. Чрез експресивен синтаксис, Вазов откроява напрегнатата ситуация: „Македонски се послуша! Гърдите му бяхтеха, да се пукнат!“. Природното описание допълва представата за страшното изпитание, което силният дух на героя отново преодолява. До последния момент Македонски не си позволява нито за миг отпускане. Неговата предпазливост го води по най-заобиколния път до дома на баба Тонка. Писателят подчертава изключителните способности на смелия българин да преодолее всяко препятствие по най-подходящия начин. Разумната преценка, че в този момент опасността е най-голяма, и саможертвеността му помагат да завърши мисията си с успех. Според образното сравнение на Вазов, Македонски е самотен

като вълк-единак, но е сигурен в себе си и все цяло устремен към смъртта: „Приличаше на един вълк, който обикаля нощем краищата на враговете“.

Срещата на героя с Апостола на свободата и предаване посланието на Браилската емиграция бележи кулминацията на пътуването на Македонски към подвига – един романтично-героичен епизод, разкрил скритото духовно богатство и борческата природа на този българин. Той е с буен и непокорен нрав, с авантюристични увлечения, но безкористен и верен на отечеството родолюбец. Изключително смел и неustraшим, хъшът доказва на дело думите си „Македонски бяга от глада, но не бяга от смъртта“.

Вазов показва как волята за успех променя характера на героя, налага му нетипични действия и постъпки. При сблъсък с влаха, Македонски забравя личното си достойнство и преглъща обиди като: „разбойнико“ и „хърсъз“. По-значима цел засенчва огнения му темперамент и той предлага на противника дори най-оскъдното за хъша – парите. Необичайно за човек с бохемски нрав е и прекръстването преди преминаването по импровизирания мост над черната водна бездна. В този изключителен момент, не за себе си, а за успеха на свещената мисия, Македонски призовава Бог на помощ. Чувството за дълг и силното желание за успех възпитават изключителен самоконтрол върху него, озовал се вече на родната земя. Той преодолява желанието да убие турския караул, борейки се с огнения си темперамент. Съобразителният хъш разбира, че подобно деяние би застрашило делото. Не е типична за характера на Македонски и скромността, която проявява при срещата с Левски. Склонният към романтично разкрасяване на героичните си подвизи, в разказите си в кръчмата на Странджата-хъш, сега, в къщата на баба Тонка, при срещата с Апостола не споменава нито дума за преживяните премеждия.

Авантюристичната натура и дребните прегрешения на Македонски не могат да останат незабелязани, но в съзнанието на читателя този Вазов герой остава с огнения си темперамент, физическата си издръжливост, мъжеството и всеотдайната любов към Родината. Неговото безстрашие, жертвоготовност и безкористна служба на идеала, Вазов сочи като нравствен пример на своите съвременници, пък и на редица поколения след него.